

דרוש בענין לימוד הלכה

ת"ח - ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר.
(רמ"א או"ח קלו)

מה שאמרתי בשיבת כוכב מיעקב, בשבת תחכמוני בין חברים מקשיבים בענין חשיבות לימוד ידיעת הלכה למעשה, שהם דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מולזלין בהם, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ח.) מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. אמרתי אעלם בכתב על הספר, אולי יהיה לתועלת הרבים. מה שנתפשט בזמן האחרון בישיבות הקדושות ואפי' בין היראים והחרדים לדבר ה' זו הלכה, ששמו עיקר לימודם וידיעתם בגפ"ת - גמרא רש"י ותוספות - ראשונים ואחרונים ולומדות, אשרי חלקם. אבל דא עקא שהזניחו לימוד ההלכה למעשה, שמן הדין צריך להיות עיקר הלימוד בהם, כמ"ש בברכת ק"ש באהבה רבה, ותן בליבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ואם לא נדע ההלכה איך נוכל לשמור ולעשות ולקיים. ודברתי עם כמה ראשי ישיבות בענין, ומסבירים עצמם באמתלא שבדורותינו אנו אין דרך אחרת כדי להביא חיות וחשקות התורה בבחורים ואברכים ועמלות בתורה, והוא רק ע"י לומדות שמחדד השכל בסברות ובקנאת סופרים תרבה חכמה, ומביא החשק והרצון לגדול בתורה ולהיות למדן.

והגיעו הדברים עד כדי כך, דלבזיון יחשב למי שעוסק בהלכה, והוא נשאר נחלת הפשוטים ודלי הכשרון ונמוכי השכל, וח"ו שתשתכח תורה מישראל. כמאמרם במסכת שבת (קל"ח:) עה"פ הנה ימים באים נאם ה' וגו' ונעו מים עד ים ומצפון עד מזרח ישוטטו לבקש דבר ה' - זו הלכה - ולא ימצאו. וברצותי להסביר עקרי הדברים, כמו שמבאר המסילת ישרים בהקדמה על ענין עבודת ה' על האהבה והיראה והדביקות, וז"ל, ולא ישאר למוד הדברים האלה כי אם אצל אותם שאין שכלם כ"כ דק וקרוב להיות גם, שאלה תראה אותם שוקדים על זה, עד שלפי המנהג הנוהג בעולם כשתראה אחד מתחסד לא תוכל לימנע מלחשוב אותו

לגם השכל, ואולם תולדות המנהג הזה רעות מאוד לחכמים ולכלתי חכמים, כי גורם שמאלה ומאלה יחסר החסידות האמיתי, כי יחסר מן החכמים למיעוט עיונם ^{אוצר החכמה} בו, ויחסר מן הבלתי חכמים למיעוט השגתם אותו, עכ"ל.

ופסק בש"ע הרב (הל' ת"ח פ"ב ה"ט) בשם הדרישה, מובא בפ"ז ובש"ך (שו"ע יו"ד רמ"ו), וז"ל, אך אדם כזה שאינו יכול ללמוד דברי תורה הרבה, צריך שיהיה כל לימודו בלימוד המביא לידי מעשה, שהן ההלכות הצריכות לכל אדם לידע אותן לקיים המצוות כהלכתן, ולזהר מליכשל באיסורים ח"ו. והם דברים שא"א לשאול תמיד לחכם המורה, או שלא ידע לישאל ולהסתפק כלל אם לא ילמדם תחילה, דהיינו רוב או"ח ומיעוט יור"ד. וגם מי שדעתו יפה שיוכל ללמוד ולחזור תחילה הלכות הללו הצריכות למעשה, כי יש להם דין קדימה על שאר ההלכות שא"צ למעשה כ"כ. והמשיך גם בסעיף י', דרך אחר שבקי היטב בכל לימוד המביא לידי מעשה וחוזר עליו לעולם, יוכל לקבוע לימוד אחר, עיי"ש.

ובן החפץ חיים בהקדמתו לספר משנה ברורה כ' וז"ל, אף שלימוד התורה הוא שכל מה שהאדם לומד אפי' בקדשים וטהרות מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות הלימוד המביא לידי מעשה, ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ה.) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועיין ביורה דעה שם (סי' רמ"ו בש"ך) בשם הפרישה מה שהבאנו לעיל, דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה, וע"י לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא. אך שיזהר ללמוד בכל יום, כדאיתא בגמרא (מגילה כ"ה:) תנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא וכו'.

ונראה בעליל דחלק אורח חיים הוא היותר מוקדם ללימוד לכל, אף שכל ד' חלקי שו"ע הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו. ונוכל לומר שזהו כוונת הכתוב ושמדתם את חוקותי ואת משפטי - אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה, ומה לימוד האדם תחילה - אשר יעשה, היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו, עכ"ל.

ובהקדמת המ"ב להל' שבת מביא בשם היערות דבש, דאי אפשר כלל להנצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטב היטב, עכ"ל. והנני מצטט דברי היערות דבש (ח"ב דרוש ה') וז"ל באמצע דבריו, והעיקר תלוי בתשובה ובלי תורה אי אפשר בתשובה, כי תורה היא המעוררת לתשובה היא המלמדת לאדם דעת, ולא תורה של פלפול רק עיקר תורה ללמוד שו"ע לדעת דרכי ה', אוי לנו, מי שאינו בקי בהלכות שבת לדעת פרטיה איך יוכל להתפאר שקיים מצות שבת. ובדרוש הקודם בררתי לכם כמה דברים שאדם דש עקביו בעבירות, מה שנעלמה מאתו הדיעה בחילול שבת. אוי לי ווי לי, בחילול שבת. כי כולם בני תורה ואין להם להתנצל כי קצרה שכלם ללמוד, כי הם בעלי דיעה תהלה לקל, ולומדים פשטים ופלפולים מצפצפים כעגור. והלכות שיש בהם חיי נפש מכירין, וימותו בלי חכמה ללמוד אורח חיים, ועוברים על כמה מצוות ואומרים אין פשע. וביחוד דיני מוקצה וכהנה רבים האיסורים בכל דיני מועד וחול המועד וברכות ונמילת ידים ברכת המזון, ובעו"ה אין איש שם על לב ללומדם כראוי, והדיינים מעמיקים בחושן משפט כי לחמם הוא. ובאורח חיים נטו מנהלם ועקבותם לא נודע להם, חבל על דלית ליה מבוא לשער אשר לה' צדיקים יבואו בו הוא אורח חיים, עכ"ל. וכן כתב בדרוש ג' דמי שלא למד הלכות שבת על בורים פעמים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת, הן דאורייתא הן דרבנן, עכ"ל.

ולפי זה אמרתי לת"ח אחד שהיה אחראי לסדר לימודם של בחורים בישיבה גדולה והיה מתנגד לסדר הלכה בתואנה כי איננו נחלת הלומדים בעיון, כי מבואר בשו"ע (סי' של"ד סעי' כ"ח) פסק הרמ"א, דאם עבר וחילל שבת צריך להתענות 40 יום ולא ישתה יין ולא יאכל בשר. ועיי"ש במ"ב (סעי' ע"ז) דהכוונה אפי' איסור דרבנן ובשוגג. ואמרתי לו לפי הקדמת המ"ב מהיערות דבש הנ"ל דאם אינם יודעים ההלכה בודאי נכשלים בה' שבת, דבפשטות נראה דכוונתו דעלול להיכשל בכל שבת הרי הקולר תלוי בצווארו על כל בחור 40 תעניות בשבת א' ובשנה אם תכפילם בחמישים הם אלפיים תעניות לפחות, ואם ישנם מאה בחורים בישיבתו תכפילם במאה הם מאתיים אלף תעניות, ואם תחשבם לפי ימות השנה שהם שם"ה ימות החמה הם יותר מחמש מאות שנה שהוא מהלך מן הארץ עד לשמים, כמו שאיתא במסכת חגיגה (דף יג.). שמהלך מן הארץ עד לרקיע חמש מאות שנה וכן בין רקיע לרקיע שאם יחיה כן ויתענה כל ימיו יוכל לכל היותר לתקן חמא אחד שוגג מעבירה אחת דרבנן והלהן תשברנה. ואמרתי לו דאיתא בגמרא (כ"מ פה.) דרב

זירא כי סליק לארץ ישראל יתיב מאה תעניתא דלישתכח מיניה גמרא בבלאה כי היכי דלא נטרדיה, אבל לחלל שבת ולהתענות מאתיים אלף תעניות כדי שלא יפריע ללומדות לא מצאנו בשום מקום.

וזכורני כשלמדנו אצל מו"ר הגאון מטשעביץ זצוק"ל מסר לנו שיעור הלכה בכל יום שעה וחצי בשו"ע או"ח ט"ז ומ"א לפי הסדר אף שידע הכל בע"פ והיה למדן גדול בכל התורה ורבן של כל בני הגולה ומכל העולם הריצו לפניו שאלותיהם, עם כל זאת היה תמיד חוזר בהלכה למעשה. וגם במכתב הראשון אחרי שהגיע לארץ ששלח רבינו לאחד מהעסקנים הרב יואל פינק ז"ל כתב לו שברצונו להקים ישיבה בארץ ישראל ומטרת הישיבה תהיה להעמיד מורה הוראות בישראל. ובערוב ימיו של רבינו בשנותיו האחרונות שכבר כהו עיניו מזוקן לא יוכל לראות והיו בני ביתו והתלמידים מקרין לפניו דברי תורה היה לו שיעור מיוחד עם הגאון הר"ר ראובן קרישבסקי שליט"א שהיה לומד לפניו במשנה ברורה בכל יום, ולאורו ניסע ונלך.

וכן חתנו ממשיך דרכו הגאון הרב ברוך שמעון שניאורסון ה' יאריך ימיו ושנותיו, ראש ישיבת כוכב מיעקב, כשהתקיימה הכנסיה הגדולה של אגודת ישראל וכל אחד מהרבנים המשתתפים הציע תקנות חשובות לפי הבנתו לצורך הכלל להצלת הדור, הצעתו של ראש הישיבה היתה ללמוד הל' שבת כי הם דברים העומדים ברומו של עולם ואלמלי שמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין. ונראה גם דהשכל מחייב דהלימוד לדעת ההלכות הן הן החיוב הראשון במעלה שהן חוקי האלקים ותורותיו מה שציונו לעשות המלך מלכו של עולם והוא הכתב ממנו אלינו, כמו שסדרו לנו מאורי האומה השו"ע והרמ"א והנושאי כלים וביאורי הפוסקים איך להתנהג בכל יום בכל עת ובכל שעה ואם לא נעסוק תמיד בהלכותיהם ולבאר דיניהם הלא בודאי ניכשל באיסורים ולא נקיים המצות המוטל עלינו בשלימותם. ואם אמר יאמר העבד לאדון כל מה שתאמר אלי אעשה אבל לא יקרא הכתב ששלח לעשותו ולא ידע לקיימו הלזה עבד יקרא.

ושמעתי ממורי ורבי הגאון הרמ"ל שחזר זצ"ל דרופא אחד שאל אותו על המאמר מתנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העוה"ב שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות דמי שילמד הלכות, עולם לו יהיה לו עוה"ב, ומהיכן הראיה דהכוונה בכל יום כיון שנאמר

סתם הלכות עולם לו. ואמר לו דתשובתך נמצא בצדו בשאלתך, דמי יאמר אולי בכל יום אולי פעם בשבוע או פעם בחודש, אלא מאחר דהתנא אומר לנו שהוא מובטח לו ואם רוצה להיות מובטח צריך ללמוד בכל יום, דאם ילמוד פעם בחודש או בשבוע מדין אינו מובטח, אבל אם רוצה להיות מובטח חייב ללמוד בכל יום.

והדבר ברור, לדוגמא גם במנהגו של עולם בחברות מתוקנות בלגיון של מלך וכל מדינה ומדינה ועיר ועיר, השרים והמנהיגים מוציאים חוקים והנהגות לטובת המדינה או החברה לפי הצורך, שכולם יתנהגו לפיהם, ומחייבים כולם לקיימם לפי ההוראות, ומי שיפר החוק יבוא על עונשו, שאלמלא כך לא התקיים העולם ואיש את רעהו חיים בלעו, ק"ו בעבודת ה' יתברך כודאי הדבר הראשון לדעת חוקי האלקים ותורותיו ואת המעשה אשר יעשון.

דרוש בעניני אמונה פשוטה

דרוש בעניני אמונה שאמרתי בישיבה בין חברים מקשיבים נגד הפותחים פיהם עתק בגאווה ובוז ומלעיגים על דברי רבותינו ז"ל והתורה הק', באמרם שכל הדברים המקובלים לנו באמונה פשוטה מדורי דורות עד משה רבינו ע"ה צריך להסבירם ולקרנם לשכלם הדל באופן מוחשי כדי שתתקבל על הלב דאם לא יבינו יאמרו שהוא משל ומליצה, ורוצים לדמות עצמם לראשונים כמלאכים קדושי עליון ומצוקי ארץ עם דעתם ומוחם הקטן כביצת הכינים וגרגיר חול שעל שפת הים ומושרשים משוקעים בחומריות ותאוות עולם הזה והבליו, ולכם כל עמם ולא ידעו במה יכשלו, כי בסוף מה שלא יבינו לא יאמינו או יהיו מסתפקים בדבר ויהיו מקצצים בנטיעות רח"ל ואל ידמו עצמם אל הראשונים אשר לכם כרוחב האולם ויראת ה' תמיד נגד עיניהם והאמת נר לרגלם. ויתכן גם כיון שישבו בגלות בין הגוים וגדולי חכמי ישראל אחרי שידעו כל התורה כולו כגון הרמב"ם ואבן עזרא והכוזרי והרלב"ג, היו להם מלחמה תמידית בקיום הדת בין גדולי ושרי העמים הוצרכו להסביר דברים כפשטן כדי שיוכלו להתקיים בגלות, לא כן עמנו אלא כמו שאמר דוד המע"ה, אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי להאמין הדברים כפשטן ובתמימות בלי שום התחכמויות כמו שקבלנו מדורי דורות, וכבר אמרו חז"ל (שבת קיב:) אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר, לזאת אמרתי אשיחה ויירווח לי, כמה מאמרי חז"ל שמביאין הדברים.

איתא במסכת סנהדרין בפרק חלק (ז.) האומר אין תחיית המתים מן התורה אין לו חלק לעולם הבא. ומפרש רש"י שכופר במדרשים דדרשינן מגין לתחיית המתים מן התורה, ואפי' יהא מודה ומאמין שיהיה תחיית המתים מן התורה, דמה לנו ולאמונתו וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא, הלכך כופר גמור הוא, ע"כ.

נמצא דשורש כל הי"ג עיקרים שמנה הרמב"ם, אשר הם יסודות אמונתנו אמת שורש הכל אחד הוא, דהתורה היא אמת ומה שכתוב בה אמת הוא, וניתנה ע"י נביא אמת והתורה מן השמים וכו', וא"כ סוף דבר שיש לפנינו אני מאמין אחד שהתורה אמת ומעתה א"א לנו לומר על דברי התורה שהם כמשל ומליצה כי אם בקבלה בגמרא או מהראשונים ז"ל, דמאחר שכל דבר הבלתי מובן יפרש שנאמר למשל בלבד, א"כ כל האמונה שלו מיוסדת על ההבנה בלבד ומה לנו ולאמונתו וכי מהיכן יודע שכך הוא, כלשון רש"י הנ"ל. ועיין במהרש"א בח"א (ב"ב עג:) על הסיפורים המופלאים של רבה בר בר חנה, שכתב בהתחלה ז"ל, אף כי באמת אין להכחיש פשט הדברים וכו', ובא"ד, ודע כי יש לנו להאמין בכל הדברים האלו כפשטן ואף שהמפרשים האריכו בדרוש הזה לפי כוונתם אין הדברים יוצאים ממשמען, עכ"ל.

ובגמ' בבא בתרא (דף עה.) דריש ר' יוחנן עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים, לגלג עליו אותו תלמיד, השתא כביעתא דציצלא (כביצת עוף קטן) לא משכחינן, כולי האי משכחינן. לימים הפליגה ספינתו בים, חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות, שהם ל' על ל' וחוקק בהם י' ברום כ', אמר להו הני למאן, אמרו ליה שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי, א"ל ריקא אלמלא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות, ע"כ.

ויתבן גם שהיה בעל מדריגה שראה מלאכי השרת, וגם רבי יוחנן אמר לו אלמלא ראית לא האמנת - מלגלג על דברי חכמים אתה, משמע שראה, ועכ"ז כיון שלא האמין בתחילה הריהו כופר ונעשה גל של עצמות.

והנה בסוף פרק המדיר במס' כתובות (עו:) מובא דכ"ד מוכי שחין ובעלי ראתן קשה מכולם, ופירש"י היינו שיש לו שרץ במוחו. ויש לרמוז בזה המעם שמגדיר מכה זו כבעלי ראתן מלשון ראייה, אלא לפי שרק מאמין במה שרואה בעיניו הרי שמוחו מקולקל ויש לו שרץ במוחו, לכך קרינן ליה "בעלי ראתן", מפני שמחלה זו שורשה ובאה להם משום שמאמינים רק במה שעיניהם רואות, ולכן זה שמם אשר יקראו להם "בעלי ראתן". והנה אמרו שם בגמרא דקא מכריז ר' יוחנן